

Toekomstgericht onderwijs: doelen, vormgeving en resultaten

Symposium 'Eigen-wijze curriculumontwikkeling'
Profielenberaad, 31 oktober 2019

Monique Volman

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Toekomstgericht onderwijs

10 scholen

Da Vinci College Leiden
Eerste Christelijk Lyceum Haarlem
Herbert Visser College
Hoofdvaart College

Amadeus Lyceum
Hyperion Lyceum
Rudolf Steiner College
Vathorst College
Werkplaats Kindergemeenschap Kees Boeke
IJburg College

2 kennisinstellingen

KOHNSTAMM
INSTITUUT
Wolfgang Kohnstamm

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Vragen / agenda

1. Welke 'andere', toekomstgerichte, doelen streven deze scholen na?
2. Hoe werken ze daaraan? (vormgeving)
3. In hoeverre realiseren deze scholen toekomstgerichte en traditioneel cognitieve doelen (voor alle leerlingen)?

Voor de scholen: kans om te experimenteren en zich verder te ontwikkelen met hulp van wetenschappers

Innovatieve scholen – innoverende scholen

Onderzoek 'toekomstgericht onderwijs'

<https://toekomstgerichtonderwijs.kohnstaminstituut.nl/>

Welke 'andere doelen' streven deze scholen na?

- Persoonsvorming
- Maatschappelijke bewustwording
- Zelfsturing
- Kritisch denken
- Creativiteit
- Samenwerken

Welke 'andere doelen' streven deze scholen na?

- persoonsvorming en maatschappelijke bewustwording als missie (perspectief op hele onderwijs) i.p.v. 'extra' doelen
- 'persoonsvorming' en 'maatschappelijke bewustwording' nauw verweven
- creativiteit, kritisch denken, zelfsturing en samenwerken zijn essentieel in het licht van de missie
- zelfsturing:
 - zelfsturing van het leren
 - zelfsturing als vaardigheid voor de toekomst

Vormgeving: *Hoe?*

- curriculum
- didactiek
- pedagogisch klimaat
- schoolorganisatie
- omgeving

Curriculum

- ordening van de lesinhouden;
- vakken aan het curriculum toevoegen;
- binnen vakken en/of leergebieden aandacht voor de ‘vormende’ waarde van leerinhouden;
- keuzevrijheid;
- veel lesmateriaal zelf ontwikkeld.

Didactiek

- Zelfstandig/zelfsturend werken.
- Samenwerkend leren.
- ‘Leren leren’.
- Differentiëren.
- Werkvormen.
- Formatief toetsen.
- ICT.

Pedagogisch klimaat

School als ‘(leer)gemeenschap’ of ‘samenleving in het klein’

- veiligheid
- gelijkwaardigheid in de omgang tussen leerlingen en leraren
- het streven leerlingen echt te kennen
- leerlingen eigen verantwoordelijkheid geven
- de leraar ‘leeft voor’

Wat zijn de ervaringen van deze scholen met het werken aan ‘andere doelen’?

- spanning tussen werken aan de meer traditionele cognitieve doelen en ‘andere doelen’ in bovenbouw
- cycli van meer en minder vernieuwende fasen
- cycli van vernieuwen en behoefte aan consolideren
- groot appèl op leraren
- kwaliteit blijft aandachtspunt
- lerarenopleiding
- eenzijdig samengestelde leerlingpopulatie

Resultaten

Methode: vragenlijstonderzoek

Meting 1: tweede leerjaar (vmbo, havo en vwo)

Meting 2: derde leerjaar

	Scholen	Klassen	leerlingen
Innovatieve school	6	18	490
Innoverende school	4	12	308
Controleschool	5	11	265
Totaal	15	41	1063

Instrumenten

- Cito toetsen: woordenschat, Nederlandse leesvaardigheid, wiskunde, rekenen
- AlvaBavo
- Maatschappelijk bewustzijn
- iSelf zelfsturing en creatief vermogen
- Aanbodvragenlijst

Op deze school leer je ...

(‘persoonsvorming’)

- Ontdekken wat voor iemand je bent
- Dat je anders mag zijn dan een ander
- Nadenken over wat voor iemand je wilt worden
-

(‘maatschappelijke bewustwording’)

- Je open stellen voor andermans ideeën
- Begrijpen wat er in de maatschappij gebeurt
- Hoe je de wereld een betere plek maakt
-

maatschappelijke verantwoordelijkheid, creativiteit, kritisch denken, zelfsturing en samenwerken	geen verschil
woordenschat en wiskunde	geen verschil
Nederlandse leesvaardigheid en rekenen	leerlingen op innovatieve en innoverende scholen scoren beter

→ Werken aan andere doelen gaat dus op deze scholen niet ten koste te gaan van resultaten op traditionele doelen.

→ Grote en eenduidige verschillen in opbrengsten voor verschillende groepen leerlingen niet gevonden

Monitoren en toetsen van ontwikkeling ‘toekomstgerichte doelen’

Instrumenten:

- vragenlijsten voor leerlingen, bijvoorbeeld over zelfsturing
- rubrics
- volgboekjes met scoring van competenties (door leerling en/of leraar)

Gesprekken:

- ontwikkelgesprekken tussen mentor en leerling

Rapportages door leerlingen zelf :

- portfolio's
- presentaties
- autobiografie

KOHNSTAMM
INSTITUUT
Kohnstamm

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Opbrengsten van toekomstgericht
onderwijs

MERLIJN KARSSSEN
IRMA HEEMSKERK
M.M.V. ANNA HEURTER
GUSKE LEDOUX
MONIQUE VOLMAN

